

Reconstructie van een gezelschap. Justus Vermeer leidde deze samenkomsten in zijn huis aan de Kromme Nieuwegracht in Utrecht. beeld J.M. Vermeulen

Justus Vermeer stelt met precisie zekerheid van geloof centraal

● J.M. Vermeulen

Wout Penning heeft moeite met mijn uitspraak: „Wie nog onder overtuiging van zonden leeft, zonder de bewuste vergeving van zonden, is verloren als hij sterft” (RD 19-12). Hij oordeelt: „Deze uitspraak lees ik nergens in Vermeers oorspronkelijke verklaring.” Maar Vermeer leert dat wél.

Penning veroordeelt mijn hertaling van Justus Vermeers catechismusverklaring, waar die woorden natuurlijk niet in staan, omdat ze bestemd waren voor de kerkredacteur (RD 22-11). Hij gebruikt herhaaldelijk de begrippen *wezen*, *welwezen* en *wedergeboorte*. Voor de duidelijkheid: hij stelt het *wezen* van het geloof in de overtuigingen

of onbewuste wedergeboorte en het *welwezen*, dat volgens hem gemist kan worden, in de rechtvaardigmaking. Justus Vermeer daarentegen stelt het *wezen* in de rechtvaardigmaking en het *welwezen* in de geloofservaringen die de dingen die door God geschonken zijn doen weten (1 Korinthe 2:12). Hieruit blijkt een fundamenteel verschil over wie of wat een ware gelovige is. Daarom eerst iets over Vermeers heilsleer.

Bekende Zondagen
Vermeer verklaart in Zondag 7 het *wezen* van het geloof en zegt onder andere: „Het geloof is een werkzame daad der ziel aangaande God in Christus, waarvan de vergeving der zonden een vruchtgevolg is. (...) Het verzekerd vertrouwen is wanneer Gods licht schijnt op de bewuste onderhandelingen tussen God en de ziel.”
Vermeer begint de toepassing van Zondag 23 met de woorden: „Ja, hoe ver iemand ook komt in overtuiging en hooggaande werkzaamheden, als hij langs deze allernodigste eerste trap niet is opgeklommen, waaraan het veel zoekers hapert, gaat hij verloren. Als

hij niet op deze weg wordt gezet, namelijk de rechtvaardigmaking, de verzoening met God in Christus om een vrij man te worden, o vrienden, hij gaat verloren.”
In Zondag 30 zegt Vermeer over de avondmaalganger: „Elke gerechtigde moet dus een wedergeboren mens zijn, die door het geloof in Christus gerechtvaardigd is en door de Geest aanvankelijk geheiligd.”

Vermeers heilsleer
Vermeer onderscheidt in zijn toepassingen stevast drie categorieën: zorgelozen, overtuigden en Gods kinderen. Hij noemt overtuigden ook wel ontwaakten en zoekende zielen. Hij ontkent hun ervaringen niet, maar waar-

—
Vermeer onderscheidt drie categorieën: zorgelozen, overtuigden en Gods kinderen

schuwt hen ernstig en wijst op hun tekorten.
Hij zegt hierover in Zondag 31: „Het is waar, aan menigeen is een soort van ontsluiting geschied. Maar vrienden, bent u in het voorhof ingelaten? Bedenk dan toch dat het voorhof het heilige niet is. Geloof toch het nadrukkelijke woord dat het voorhof aan de heidenen gegeven is (Openbaring 11:2). Daarom, blijf daar niet staan, maar zoek binnen het heilige te komen. Let op de deur of die zich op een kiertje opent, want waar u nu staat, staat u niet veilig.”
De jurist Vermeer schrijft in de eerste preek van Zondag 33 dat de verschillende aanduidingen van de bekering, van roeping tot heiliging, „maar één enkele daad van God” zijn waarin „geen tussenweg of tussentijd is”. Hij legt dan uit: „Gods Woord noemt die allen wel eens met één woord. Wij aan onze kant onderscheiden die genadige weldaden, omdat wij eindige en weinig bevattelijke schepselen zijn die niet alles tegelijk kunnen denken, nagaan of werken.” Het is duidelijk dat alles draait om de rechtvaardiging van de goddeloze, om het cruciale moment van vergeving van

zonden. Om de voornaamste pijler van de godsdienst, de belangrijkste sleutel van het Evangelie (Calvijn).

Geestelijke manipulatie
Penning daarentegen neemt het op voor een onbewust en dus verondersteld geloof zonder de vereiste eigenschappen: kennis, toestemmen en vertrouwen. Zoets zien we in filosofische constructies als „*habitus-actus*”. Dat is een ingestorte hebbelijkheid of een geloofsvermogen met een „*actus*” als „werkzaamheid” tot ontwikkeling ervan. We zien het eveneens in allerlei chronologische schema’s en feestdagensystemen: het moet advent, Kerst en Pasen worden in de ziel. Dr. A. Kuyper beschrijft die heel uitvoerig in zijn boek „Het werk van den Heiligen Geest”.
Penning citeert in zijn nogal chaotische artikel allerlei Zondagen en losse teksten en fragmenten uit Efeze 2 en Johannes 3 over de wedergeboorte. Hij verzuimt echter te zeggen dat de kanttekeningen daarbij verklaren dat wedergeboorte en levendmaking in *wezen* en in werkelijkheid verlossing, rechtvaardiging en heiliging inhouden. Precies zoals Vermeer dat altijd verklaart. Hierdoor stelt hij de woorden van Vermeer en die van ds. Van Schuijlenburg in een verkeerd daglicht. Ook spreekt hij zichzelf regelmatig tegen.
Penning zegt terecht dat alle gelovigen Gods beeld deelachtig worden, maar verzwijgt dat Vermeer die weldaad in Zondag 46 alleen aan ware gelovigen verbindt en aan de aanneming tot kinderen; niet aan overtuigden.
Penning staat met dit alles in hoge mate schuldig aan „geestelijke manipulatie”. Hij doet Vermeers nalatenschap en nagedachtenis groot onrecht. Dit heldere licht aan de kerkhemel stelt de klassiek gereformeerde opvattingen over de zekerheid van het geloof met juridische precisie centraal. Zonder scholastisch getheologiseer over zaken die vreemd zijn aan Gods Woord. Het is meer dan duidelijk: „Wie nog onder overtuiging van zonden leeft, zonder de bewuste vergeving van zonden, is verloren als hij sterft.”
Mijn hertaling biedt, met hulp van een interkerkelijke groep deskundige meelezers, een zo verantwoord mogelijke weergave van deze fundamentele, zuiver gereformeerde leerstukken.

De auteur is tekstschrijver en redacteur.